

Nr 19

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående nedläggning och avlysning av flottled.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 192 i första kammaren av herr *Karlsson, Ove*, och nr 254 i andra kammaren av herr *Persson i Tandö*.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag i frågor som kan bli aktuella vid nedläggning och avlysning av flottleder”.

Gällande bestämmelser

Om allmän flottled stadgas i 6 kap. *vattenlagen* (VL). Till VL:s bestämmelser ansluter *lagen den 19 juni 1919 om flottning i allmän flottled* (FL). VL ger föreskrifter angående inrättande, utvidgande, förbättring och avlysning av allmän flottled, utförande av erforderliga anläggningar och åtgärder, bekostande av dessa, rättsförhållanden till motsatta intressen, såvitt de inte uppkommer av flottledens begagnande, m. m. FL reglerar villkoren och sättet för flottledens begagnande samt av flottledens begagnande uppkommande rättsförhållanden till tredje man.

I allmän flottled har envar rätt att låta flottgods löst framflyta i enlighet med FL:s närmare föreskrifter (1 §). De som sålunda flotta, såvida det inte är fråga om husbehovsflottning, utgör tillsammans en flottningsförening, varom närmare bestämmelser ges i 4 kap. FL. Flottningsföreningens uppgift är att ombesörja den allmänna flottningen, handha och vidmakthålla flottleden jämte dess tillhörigheter samt uppbära och redovisa för flottledens nyttjande stadgade flottningsavgifter. Medlemskapet i flottningsföreningen följer direkt av lagens bestämmelser och kräver inte någon ansökan om inträde. Föreningen är således en tvångssamfällighet, vars medlemmar växlar från år till år. Medlemmarna äger delta i handhavandet av föreningens angelägenheter endast såvitt gäller år, varunder de deltagit i flottningen. Varje års flottande kan därför sägas bilda en förening för sig. Ligger flottningen nere något år blir följden att föreningen för detta år saknar medlemmar.

Flottningsföreningens rätt att idka verksamhet har begränsats till vad som har samband med flottningen (23 § FL). Befogenheten att förvärva egendom har inskränkts på motsvarande sätt (24 § FL). Egendom som förvärvas för flottleden eller flottningens ombesörjande blir inte föreningens tillhörighet utan är att anse som allmän egendom (6:24 VL). Också flottningsföreningens rätt att fatta beslut och träffa avtal för framtiden är begränsad (27 § FL). Fondering av medel kan enligt 32 §

FL ske för utjämning av dels underhållsutgifter (underhållsfond), dels utgifter för pensioner m. m. (understödsfond).

Enligt 6:27 VL kan allmän flottled efter ansökan avlysas av vattendomstolen, där sådana omständigheter yppas, att flottningen kan anses vara alldeles nedlagd. Uppstår eljest fråga om avlysning av allmän flottled, t. ex. emedan förefintligheten av allmän flottled utgör hinder för utförande av ett vattenregleringsföretag, ankommer ärendet på Kungl. Maj:ts prövning.

Då allmän flottled avlysas kan den som av bibehållande av anläggning för flottleden kan lida men efter ansökan hos vattendomstolen tillåtas bortskaffa anläggningen med rätt att fritt förfoga över det bortskaffade (6:28 VL).

Bestämmelser om hur det skall förfaras med flottledens egendom sedan flottleden avlysts meddelas i 82 § FL. Om tillgångarna överstiger skulderna skall behållningen tilläggas någon fond hos flottningsföreningen eller, om föreningen samtidigt upplöses, tillfalla länets skogsvårdsstyrelse. Understödsfond skall vid flottleds avlysande främst användas för därmed avsedda ändamål.

Varken flottningsförening eller annan för flottningen ansvarig torde kunna åläggas att återställa vattendraget i sådant skick att flottledsanordningarna icke orsakar skada för annan. Då flottningsföreningen blivit upplöst och dess tillgångar likviderade torde det f. ö. inte finnas någon mot vilken sådan talan kan riktas.

Vilka regler som gäller för den av motionärerna omnämnda situationen att någon önskar bibehålla t. ex. en för flottningsändamål anlagd dammbyggnad i en allmän flottled sedan flottningen nedlagts synes vara oklart. Det må i sammanhanget anmärkas att 2:34 VL, som behandlar bl. a. utrivning av dammbyggnad, på grund av innehållet i 2:38 VL inte gäller i fråga om allmän flottled. Sannolikt kan den dock tillämpas sedan avlysning skett. I nämnda paragraf stadgas att om borttagande av byggnad i vatten medför synnerlig skada för annan tillhörig fast egendom må vattendomstolen efter åtagande av ägare till sådan egendom föreskriva att han och de som i äganderätten efterträder honom skall underhålla byggnaden på sätt stadgas om ägare och fullgöra vad i övrigt beträffande byggnaden enligt lag åligger ägaren. Kronan kan också till skydd för allmänna intressen åta sig sådan underhållsskyldighet. Dessa bestämmelser förutsätter dock att ansökan om utrivning av byggnaden gjorts hos vattendomstolen. Övertar någon äganderätten till byggnad i vatten blir han bl. a. enligt 2:33 VL, där försummelse i underhållet kan föranleda fara för allmän och enskild rätt, pliktig att underhålla byggnaden så att sådan fara förebygges.

Motionerna

I motionerna anföras bl. a. att den transportekonomiska utvecklingen inom det svenska skogsbruket synes peka mot att allt fler virkestransporter kommer att överföras till motordrivna fordon på vägar eller järnvägar. Där tidigare flottlederna var den enda transportleden har hela vägssystem byggts, som möjliggjort biltransporter från rätt avlägsna skogsområden. Utvecklingen blir den att vartefter transporterarna ökar på vägarna kommer behovet av flottlederna att alltmer minska och efter en tid är

flottningen nedlagd i berörda flottleder. I enlighet med vattenlagens bestämmelser finns därefter möjlighet att få flottleden avlyst som allmän flottled.

Efter avlysningen kommer, fortsätter motionärerna, frågan om vad som bör göras i vattendraget för att återställa detsamma i det skick det lämpligast bör vara för framtiden. Man får välja, om alla flottledsbyggnader skall rivas och vattendraget återställas i sitt ursprungliga skick eller om vissa flottledsbyggnader skall bibehållas för framtiden. Till de senare hör dammbyggnader och av flottningsföreningarna uppförda broar och gångspänger över vattendragen. Enligt motionärerna är det ett stort allmänt intresse att sådana broar och spänger kan bibehållas i gott skick. Allt fler personer vill nu tillbringa sin lediga tid ute i naturen, och det är av stor betydelse för dem att de kan ta sig fram över vattendragen vid vilket vattenstånd som helst.

Motionärerna övergår härefter till frågan vem som skall bekosta återställandet av vattendraget eller underhållet av de flottledsbyggnader, som skall bevaras för framtiden, och anför bl. a. att vattenlagen inte innehåller några klara bestämmelser härom.

Vissa statistiska uppgifter m. m.

Till belysning av de i motionerna aktualiserade frågorna må här lämnas följande uppgifter, vilka hämtats från den officiella statistiken angående de allmänna flottlederna.

	1956	1961	1966
Antal flottningsföreningar som bedrivit flottning	104	82	41
Tillsläppt flottgod, milj. m ³	11,8	11,5	8,0

Nedläggningen av flottningen har under tiden t. o. m. år 1966 framför allt avsett flottningen i smärre vattendrag. Beslut om nedläggning av flottningen i flera av de stora norrländska älvarna föreligger emellertid redan. Fr. o. m. innevarande år har sålunda flottningen upphört i Ljusnan. Ansökan om avlysning av flottleden är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Flottningen kommer vidare att nedläggas i Ljungan fr. o. m. år 1969 och i Indalsälven fr. o. m. 1970. Beslut om avlysning av dessa flottleder har redan meddelats av Kungl. Maj:t.

Tidigare förslag

Frågan om återställande av de naturliga förhållandena i flottlederna sedan flottningen upphört har uppmärksamrats i flera sammanhang.

I betänkandet SOU 1950:27 med förslag till ny lag om flottning i allmän flottled m. m. anförde 1946 års flottningsutredning bl. a. (betänkandet s. 183) att det inte torde kunna förnekas att övergivna flottleder till följd av de strömrensningar och byggnadsarbeten som företagits däri kan vara föga tilltalande ur skönhetsynpunkt och erbjuda dåliga betingelser för fiske. Sedan flottningen upphört saknas i regel möjlighet för strandägare och andra skadelidande att erhålla gottgörelse för kvar-

stående olägenheter. Det syntes därför utredningen skäligt att möjligen tillgängliga medel, exempelvis i en underhållsfond, kunde få användas till att i lämplig omfattning återställa vattendragets naturliga utseende. Utredningen föreslog bestämmelser som skulle möjliggöra ett sådant förfarande.

Utredningens förslag har enligt Kungl. Maj:ts beslut inte föranlett någon vidare åtgärd.

Vidare har *Österbygdens vattendomstol* i skrivelse den 13 september 1963 till Kungl. Maj:t fäst uppmärksamheten på nu nämnda problem. Vattendomstolen föreslår en lagstiftning av huvudsaklig innebörd, att på allt flottgods som framförs i allmän flottled läggs en mindre avgift, vilken tillföres en för hela riket gemensam fond, förslagsvis förvaltd av fiskeristyrelsen, att fonden används för återställningsåtgärder och ersättningar på grund av skador av flottledsanordningar i avlysta flottleder, att åtgärder och ersättningar bestäms i avlysningsbesluten samt att ifrågakommande återställningsåtgärder om möjligt åläggs den flottningsförening som senast handhaft den allmänna flottningen i flottleden.

Vattendomstolens framställning har remissbehandlats men slutlig ställning till den har ännu inte tagits.

Slutligen har de huvudsakliga *flottningsintressenterna i Ljungan, Gimån och Indelsälven* i skrivelse i juni 1967 till Kungl. Maj:t anhållit om sådan ändring av 82 § flottningslagen att flottleds tillgångar sedan leden avlysts skall kunna användas till att i skälig omfattning återställa naturförhållandena i vattendraget.

Pågående utredning

I en under höstsessionen 1967 i andra kammaren framställd interpellation tillfrågades chefen för jordbruksdepartementet om han var beredd att lämna en redogörelse för eventuella planer på att föreskriva bl. a. att flottningsförening och dess intressenter skall vara skyldiga att före avlysning av flottled återställa flottleden i ursprungligt skick.

Interpellationen besvarades av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, den 1 december 1967. I svaret anförde justitieministern att den ökade omfattning, i vilken flottningen nedläggs i våra allmänna flottleder, i olika sammanhang föranlett önskemål bl. a. om lagstiftning i den riktning interpellanten syftat på. Justitieministern sade sig därför avse att utreda vilka ändringar i flottningslagstiftningen som kunde behövas. Utredningen skulle ske inom justitiedepartementet och i sådan takt att en proposition om möjligt kunde föreläggas riksdagen under höstsessionen 1968.

Enligt vad utskottet erfarit har utredningsarbetet påbörjats.

Utskottet

I motionerna anförts att nedläggningen och avlysningen av allmänna flottleder aktualiserar frågan vilka åtgärder som bör vidtas i vattendragen för att återställa de naturliga förhållandena eller i förekommande fall bibehålla vissa flottledsbyggnader för framtiden. Motionärerna anser att de gällande bestämmelserna på området är

otillfredsställande och hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning och förslag i ämnet.

Transportutvecklingen inom det svenska skogsbruket har sedan någon tid tillbaka kännetecknats av en successiv övergång från flottning till virkestransporter med lastbilar eller järnväg. Flottningen har som följd härav nedlagts i många flottleder. Nedläggningen har hittills framför allt avsett de smärre vattendragen men utvecklingen synes gå i den riktningen att flottningen upphör även i betydande allmänna flottleder. Beslut om nedläggning av flottningen i några av de stora norrländska älvarna har sålunda redan fattats av vederbörande intressenter.

I de allmänna flottlederna har regelmässigt företagits bl. a. rensningar och utförts flottledsbyggnader av olika slag såsom dammar, flottningsrännor och broar. Som motionärerna påpekar aktualiserar nedläggningen av flottningen frågan vad som skall ske för framtiden med dessa åtgärder och anordningar. Flertalet av de utförda flottledsbyggnaderna torde sedan flottningen upphört inte fylla någon funktion men kan kräva fortlöpande underhåll för att inte förfalla och bli till skada i olika hänseenden. Rivning och bortförande av sådana byggnader kan bli aktuell. Återställande av de naturliga förhållandena på t. ex. en rensad strömsträcka kan vidare i vissa fall vara önskvärd av hänsyn till bl. a. fisket. Återställningsarbeten torde emellertid i regel dra betydande kostnader. I vissa fall kan anordningar som t. ex. broar ha sådan betydelse för enskilda eller allmänheten att önskemål om bibehållande av dem framkommer. Härvid uppkommer bl. a. frågan om ansvaret för det framtida underhållet.

De bestämmelser som reglerar hithörande frågor är i flera hänseenden bristfälliga. De problem som uppstår då flottningen, såsom nu sker i ökande omfattning, nedläggs kan över huvud taget inte anses ha blivit tillräckligt beaktade i lagstiftningen. Från flera håll har påpekats att möjligheter saknas att ålägga flottningsförening att vidta återställningsåtgärder i en nedlagd flottled eller att använda flottleds tillgångar för sådant ändamål. Problemen accentueras av att strandägare och andra skadelidande sedan flottningen upphört i regel saknar möjlighet att erhålla gottgörelse för kvarstående olägenheter. Även de frågor som uppkommer om en flottledsbyggnad av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen anses böra bibehållas för framtiden synes vara ofullständigt reglerade.

De nämnda problemen är enligt utskottets mening av stor vikt och får anses kräva en snar lösning. Åtgärder som kan förväntas tillgodose motionärernas syfte är emellertid redan vidtagna. Inom justitiedepartementet övervägs sålunda f. n. vilka ändringar i flottningslagstiftningen som kan behövas i den riktning motionärerna syftar. Utskottet hälsar denna översyn med tillfredsställelse och vill i detta sammanhang endast uttrycka önskemålet att arbetet bedrivs så skyndsamt som möjligt. Med hänsyn till det initiativ som Kungl. Maj:t tagit kan dock någon framställning i ärendet från riksdagens sida inte anses vara påkallad.

Utskottet hemställer

att motionerna I:192 och II:254 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s)*, Svante Kristiansson (s), Ebbe Ohlsson (h), Nils-Eric Gustafsson (cp)*, Erik Jansson (s), Åkesson (fp) och Herbert Larsson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Levin (s)*, Johansson i Torp (s), Nyberg (fp), fru Torbrink (s), herrar Hedin (h)*, Persson i Tandö (s)*, From (fp) och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.